

МЕДІАКУЛЬТУРА

УДК 327:[355.019-025.26:351.746.1]“20”

НАЦІОНАЛЬНА І СВІТОВА БЕЗПЕКА НОВІТНЬОЇ ДОБИ: СОЦІОГУМАНІСТИЧНИЙ КОНЦЕПТ

Степан Вовканич

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, Львів, 79044, Україна, e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Акцентовано, що захистити Україну допоможе запропонована нею і підтримана світовою громадськістю соціогуманістична парадигма нових міжнародних взаємовідносин. Вона має ґрунтуватися не на шовіністичній силі сильних світу цього, а на силі захисту індивідуальних прав людини і колективних прав кожної нації, на гармонізації та гуманізації людиноцентричних і націоцентричних цивілізованих цінностей, на здобутках сили розуму в пошуках шляхів суспільного розвитку, соціальної справедливості та правди пізнання. Водночас, будучи парадигмою новітньої доби, повинна акумулювати семантичні, аксіологічні та семіотичні складові української національної ідеї (УНІ) як комплексної домінанти поточної та довгострокової стратегії розвитку державності України, зміцнення її суб'єктності та збереження національної ідентичності.

Ключові слова: гібридна війна, захист інформаційного і територіального простору, анексія, ідеологічні засади державотворення.

Вступ і постановка проблеми. У 1946 році тодішній прем'єр Великобританії В. Черчилль своєю відомою фултонською промовою вперше звернув увагу повоєнного світу на агресивність СРСР, який відтак Президент США Р. Рейган назве імперією зла. Лідер переможців Другої світової пророче попереджував, що «русские друзья» нічого так не уважають, як силу, і ні до чого не мають щонайменшої поваги, аніж до військової слабкості [1]. Це було чи не першим серйозним сигналом людству після щойно створення ООН, яку великий британець називав Храмом Миру і котра, власне, мала б стояти на сторожі миру у світі, оберігати від нових глобальних кровопролитів та, насамперед, захищати і захистити тих, хто самотужки не в стані відстояти свою державну суб'єктність, протистояти злочинному нападу агресора, що знову цинічно наважиться порушити світовий порядок.

На щастя, тоді Європа та США почули попередження: об'єдналися та опрацювали спільну стратегію стримування, недопущення жакіть атомної війни, а відтак шляхом економічних змагань, нав'язаної гонки озброєнь, інформаційної ізоляції та інших ефективних дій, що їх комуністи не витримали, і відступили. Тоді політика Заходу ослабила апетити росіян на світове панування під фальшем їхньої пропаганди проведення всесвітньої пролетарської революції за звільнення всіх безпощадно

експлуатованих людиноненависницькими капіталістами. Своєю чергою, це призвело до розпаду створених прорадянських агресивних військових блоків, тоталітарних організацій, брехливих мас-медій, зменшенню п'ятих колон тощо. Заодно зруйнувало залізну завісу, вивільнило уярмлені комуністичним режимом народи, повернуло їх до європейських цінностей і демократичних інституцій, принесло свободу та справжню незалежність радянським псевдореспублікам.

Однак вільний світ, втішений здобутим, шкода, дещо пригальмував свою творчу активність щодо усунення з мапи світу останньої імперії. Паче того, прогавив її переозброєння задля реалізації великоросійських шовіністичних амбіцій повернути шляхом анексії та провокаційних гібридних воєн втрачені території, новостворені суверенні республіки, їхні ресурси, активи тощо. Створена більше 70 років тому система Ради Безпеки ООН, виявилася неефективною. Ба, що більше, вона опинилася в кризі. Цивілізований Захід не був готовий ні в інформаційному, а, головню, у військовому плані зупинити імперського реваншиста чи то в Криму, чи то на Сході України. Науково-ідеологічний фундамент не мав достатньої міцності через неналежне духовно-інтелектуального забезпечення його політичними елітами новітніми продуктивними ідеями, а, значить, концептуально не відповідав вимогам часу [2]. Ідеї об'єднаної Європи аж до Уралу зійшли на комерцію ЄС, НАТО, а увагу нових менеджерів зайняли обіцянки дозволити партнерам безвізові поїздки, хоча відомий чиновник Росії, п. Гризлов, нагадав усім, що танкам візи зовсім не потрібні.

Обговорення злочинів Росії в ЄС, ООН, особливо в Раді Безпеки показали, що фактично нині поза світовим механізмом покарання є анексія сильним світу цього будь-якої території будь-кого народу, слабшого у воєнному плані чи не готового до захисту від несподіваного удару в спину нахабного загарбника. Санкції, умовляння, заклики до сумління агресора припинити вбивати, коли йому дуже хочеться загарбати ласий кусок чужої території, «безмежно поширити, за Черчиллем, свою міць і доктрини», зокрема ідеологему «руського мира», – не подіяли, тим паче, – одразу. На це годі було сподіватися, адже загарбник з часів Івана Грозного традиційно поширював неправду. Замаскувавшись під місіонера-миротворця – постійного члена Ради Безпеки, не припинив зловживати довірем цивілізованим правом вето; навпаки, – блокував і блокує будь-яке невігідне йому рішення, готуючись до нових загарбань, поневолень, асиміляцій та інших агресивно-девіальних діянь проти Молдови, Грузії, України.

Визнаймо, що йому це не важко чинити, позаяк Захід не зробив належних висновків з минулого, і не був всебічно готовий до радикальних і рішучих дій відстояти загальнолюдські цінності перед нахабством неофюрера. Історія криваво повторилася. І це за наявності досвіду, близького до цього, знову за Черчиллем, коли світ своєчасними діями, без єдиного вистрілу міг попередити катастрофу в Німеччині. Нині він це знову не зробив щодо Росії. І навіть тепер, якщо на прохання, скажімо, України ООН надішле (з запізненням і це рішення не заблокує Росія) на Донбас «блакитні шоломи», то нечіткою є їхня миротворча місія. Чи вони мають захистити тих, що проливають кров в нерівній боротьбі з агресором? Чи прибули для того, аби звільнити землі України від загарбника, який їх анексував і вбиває «градами» непокірливих на правах сильнішого? Чи для того, аби законсервувати ззовні інспірований конфлікт, провести вибори під «калашами» найманців та за лекалами російських політтехнологів «декомпонувати» Україну надовго, якщо не назавжди?

А кровопролиття брехливо представити як внутрішню чи ще більш цинічно – громадянську війну, в якій «принижені» росіяни захищають демократію від «київської хунти», «бендерівців», «правосеків» чи «націоналістів» Криму? Насправді, Росія з часу свого становлення не шкодувала і не шкодує й нині ресурсів, аби в будь-який час бути готовою захопити українські землі, будь-якою ціною перешкодити Україні прорватися на світові простори, стати вільною та самостійною державою [3]. Це означає, що зросійщення й окупація України продовжуватиметься і це для безпеки має не регіонально-локальне, а ширше – геополітичне значення.

Навіть побіжний системно-функціональний аналіз дій ООН під час агресії Росії проти України показує: структури ООН не є емерджентними своїм функціям, особливо це стосується її Ради Безпеки? Чи РБ – це клуб світових держав, що володіють атомною зброєю, і, користуючись цією перевагою як сильні світу цього, взяли на себе відповідальність за мирне його майбутнє? Чи, навпаки, зловживають цими преференціями для «залякування» решти людства, нового поділу світу та домінування над ним? Чи Україна, позбавившись третього в світі за потужністю атомного військового потенціалу, може довіритись гарантіям своєї національної безпеки згідно з Будапештським меморандумом? Чи глобальні суспільні виклики світовому порядку, процеси ренаціоналізації, виникнення нових держав, інституційні трансформації є предметом удосконалення національних і світових систем безпеки? Очевидно, що прогалини в системі світової безпеки, спричинені відсутністю морально-духовної емерджентності між функціями і структурами ООН, є первинними і їх слід нагально надолужувати.

У цій ситуації недоопрацювання можна значною мірою усунути, якщо виходити не зі статусу сильного, що зловживає правом вето в Раді Безпеки, а з позиції сили міжнародного права та виходячи з позиції дотримання соціогуманістичних засад стратегії розвитку взагалі, тобто в рамках нової парадигми захисту буття кожної нації. Більшовицько-атеїстична та реваншистсько-православна Росія, будучи спадкоємцем імперії зла, давно втратила мораль, але продовжує традиційну неправду, в т.ч. – з трибуни ООН – про буцімто зовнішні загрози її безпеці. Далі спекулює на темі так званого дурить світ, що самозахисту, назвавшись старшим братом (?), застосовує імперську апологію захисту націй, які, за Франком, малі та невідготовлені, тобто ще не набули належної модерної суспільно-державотворчої структуризації. «Наділивши» себе оонівською функцією змушення до миру, в стилі загарбницького «русского мира» розправилася з грузинами, анексувала Крим, а нині нібито «творить мир» на сході України, у Придністров'ї. А світ ніяк не зрозуміє, що запитання: хто наступний – не риторичне?!

Очевидно, що за таких обставин трендом сьогодення мала б стати запропонована соціогуманістична парадигма, яка оптимально поєднувала б моральні, національні та державоцентричні цінності кожної країни і європейські (світові) людиноцентричні вартості, які базувалися б на засадах паритетного захисту індивідуального права людини та колективного права націй, ефективного міжнародного механізму військового їх захисту та відповідних засобів покарання загарбників, агресорів і порушників світового порядку. Окрім цього, в післяімперському світі концепція бінарного захисту, передовсім, мала б враховувати та націлювати на культурологічний, духовно-інтелектуальний і морально-правовий аспект цінностей в сенсі забезпечення справедливості та правди. Адже, в постколоніальному просторі, де домінують

ностальгія агресивної імперії за втраченим, погрози мирним порогам сусідів (і не тільки), – саме час ідей, які мудро виклав Махатма Ганді своїй нації в засадничо-основоположних соціогуманістичних настановах: я повинен залишати всі вікна і двері відчиненими, я за те, аби звідусіль усі культури світу припливали до мого порогу, але нічого не може бути таким, що збиватиме мене з ніг і повінь zalиватиме мій дім.

Фундаментальний моральний імператив соціогуманізму знаходимо і в більш новітній історії. Широко відомий великий подвижник захисту ослаблених сильними світу сього, Папа Римський Іван Павло II, переніс соціогуманістичний імператив як ідею «сім'ї» у міжнародних стосунках, (за якою до найслабших ставляться з найбільшою любов'ю, їх вчать говорити, а голоси сильних світу не мають морального права залишити безголосими постколоніальні народи) у третє тисячоліття, – в національну і соціальну площину цілих народів та народностей, які прагнуть стати чи вже стали на шлях повернення до своїх духовних витоків. Це було 5 жовтня 1995 року під час його виступу з приводу святкування п'ятдесятиріччя ООН.

На часі розбудова соціогуманістичних східноєвропейських ініціатив в системі міжнародних взаємин, сила міжнародного права в третьому тисячолітті, а не лише осудження анексії земель інших народів, знуцання над їхніми мовами, традиціями, світоглядами, «задурювання» громадськості купленими журналістами, проведення псевдовиборів в «народно-регіональних» республіках тощо. Україна, Польща, балтійські республіки, їхні служби і народи добре знають, що не всі злочинці та людиноненависницькі ідеології опинилися на лаві підсудних у Нюрнберзі, як і в Ялті переможці Другої світової війни – не опрацювали ефективний механізм недопущення Третьої. Після Ялти і Нюрнберга не настав ноосферний період в міжнародних відносинах, не минувся диктат сили, а сила розуму і правильного, за Шевченком, закону не домінує в повоєнному світі. Що більше, нині не лише під загрозою Ялта – в небезпеці вся Європа, а відтак і світ, бо російські реваншисти сакралізують анексію Криму, перетворюючи його на військову базу ядерної зброї. Попри те за європейські цінності гинуть тільки українці. Водночас у Брюсселі не видно адекватної реакції. Що більше, лідери деяких держав ЄС звично ігнорують кровопролиття, за межами ЄС. Складається враження, буцімто злочини російських військ 50-тих років ХХ ст. у Берліні, 1956 р. в Будапешті, в 1968 р. в Празі, пропагандистську олжу більшовиків періоду холодної війни вже остаточно забули. Невже сучасні політичні лідери настільки мімікрували в бік матеріальних ресурсів Росії, що власного духовно-інтелектуального потенціалу вистачає тільки на перенесення Берлінського муру на територію України? Ідеї де Голля, Аденауера – батьків об'єднаної Європи аж до Уралу, Черчилля – щодо створення ООН як Храму Миру – мінімізувалися до торгових квот з ЄС та інших обіцянок Україні, Грузії, Молдові як країнам, які нібито далекі і нібито не європейські.

Проте, чи винні лише недалекоглядні політичні лідери окремих держав? Адаже проблема не тільки в особистостях і торгових, в т.ч. газових договорах з Росією; вона ідеологічно комплексна: просторово-інформаційна, духовно-моральна, політико-економічна і соціально-психологічна. Її сутність в потребі нової філософії широкоформатного захисту не лише людини і нації, а і правди в Європі і світі, їхнього розуміння як фундаменту майбутнього. Хіба відоме спростування заяви Сталіна стосовно фултонської промови Черчилля, в якій більшовицький вождь, будучи напередодні Другої світової війни союзником Гітлера, назвав великого британця роз-

палювачем нової бойні? Чи, скажімо, брехливі коментарі радянськими мас-медіа щодо буцімто наказу Черчилля збирати гітлерівську трофейну зброю для боротьби з новим світовим миротворцем, яким, очевидно, є самозваний СРСР. І ці прокомуністичні міфи нам – «дітям війни» від Сталіна і Гітлера, – з малку систематично втокмачували в голови вчителі на виховних шкільних годинах, прививаючи неправдою ненависть до США, Англії, психологію боязні та оббріхування всього «ненашенського», нерадянського (читай – російського) світу.

Очевидно, що іншого не могло бути і не буде, допоки у Храмі Миру, збудованому на колосальних людських стражданнях і жертвах війни, порядкують спадкоємці імперії зла, котрі, не покаявшись, виступають з правом вето як реваншисти її «здобутків». При цьому відчувають підтримку «служителів» одержавленої церкви Московського патріархату, яка вже давно анексувала метрополію Київської помісної церкви і вміло намагається стерти з людської пам'яті цей недостойний яко для святих отців акт. Що більше, доки найвищий чинник цього Храму їздитиме в Москву на військові паради з приводу ювілеїв закінчення світової масакри (спричиненої домовленостями Гітлера і Сталіна), аби вшанувати наступного кремлівського новітнього фюрера. Допоки високі особи світового Храму відвідуватимуть наступників московських вождів, щоб їх поздоровити з черговим річчям перемоги російського шовінізму над зброєю німецького нацизму. Не можна в Храмі служити Богові і мамоні. Попри те я, як і мільйони українців, щиро вдячний чинному Генеральному секретареві ООН Пану Гі Муну, що він хоча по дорозі до Москви відвідав Київ. Адже, саме з Києва найвиразніше видно, якщо хочеш побачити, велич і трагедію Дніпра. Саме його в Другу світову двічі форсували дві різні армії, натхненні тоталітарно-загарбницьким духом, який з Красної площі досі не вивітрився.

Сьогодні саме в столиці України найбільше відчутно загрозу третього штурму берегів Дніпра імперсько-реваншистськими силами Росії та її найманцями. А, значить, чітко зрозуміло: якщо є бажання побачити і справді зрозуміти стривожений Київ, який найголосніше попереджує світ про допущений при зведенні Храму Миру дисонанс. Мається на увазі, що один із переможців Другої світової, що повинен був сидіти в Нюрнберзі на лаві підсудних, беззаперечно заволодів в Раді Безпеки ООН правом вето і нині цинічною брехнею прикриває свої загарбницькі плани щодо України, і не тільки. Ідеться про вето реваншиста в Храмі Націй, яке, очевидно, мало б принаймні обмежуватися певною експертною світових моральних авторитетів, серйозними висновками фахівців з міжнародного права, світової історії, культури і т. ін. Власне тому служителі такого Храму повинні, по-перше, уяснити, що без відвідування святинь Києва їм душею не «понять» Росію, яка традиційно говорить одне, а робить – протилежне; називає українців братнім народом, при тому постійно готує ситуацію, аби несподівано встромити йому у спину ножа. По-друге, без змін у світовій системі безпеки в ООН не удосконалюватиметься як глобальна інституція попередження нових трагедій, тираній, фюрерів, генсеків, що більше, їхніх модерних камуфляжів – автократичних президентів, їхніх прислужників, сатрапів та сателітів, якими так чваняться імперії.

Без якісних трансформацій ООН не стане світовим ефективним робочим інструментарієм попередження Третьої війни. Без цього мільйонам ще живих українських дітей Другої світової бойні годі дочекатися чесною відповіді на запитання: що робити, аби путінська зброя після демонстрації на параді не позбавляла нові по-

коління дитинства, права на життя в Україні, Грузії чи деінде, куди вступала нога поневоловача – російського солдата? Світ забув, що Європу не покинув дух реваншизму, і не всі країни вважають мир, свободу, право на захист своєї самобутності – цінністю. Анексія не зникла з імперського сленгу. «Зелені чоловічки» появилися в Криму тому, що було забуто «Антибільшовицький блок поневолених народів», який виник після Другої світової війни і до його функціонування великих зусиль доклали українці, для яких вона не закінчилася в 1945 році. Чи не тому українці такі чутливі нині до загроз Третньої та потреб країн, яким загрожує Росія? На жаль, досвід боротьби з більшовизмом не використали ні Україна, ні світ.

Давно і не раз у своїх працях запитував і запитую: чи потрібна нова парадигма буття людини і нації, захисту правди, дерадянiзація (деросiйщення) українського і світового інформаційного простору? Таки потрібна, бо нині без цього світ навіть із запізненням не дізнається правду про цінності Революції Гідності, про боротьбу героїв України за її волю, гідне європейське майбуття. А буде слухати «Russia today» і, головне, вірити сучасним «дезам» Росії про «київську хунту» чи солдат НАТО, які воюють на сході України, розпорюють животи жінкам і загрожують великоросам геноцидом. Геббельсівська пропаганда не канула в Лету. Без цього в Донецьку, Криму ще багато буде вбито патріотів лише за те, що вони говорять українською чи кримськотатарською мовою, закрито відповідних радіо-телестанцій, розбито пам'ятників Стусу, Шевельову і знову поставлено Сталіну, а світ так і не зрозуміє сутність «рашизму» і «руського мира», імперську спадковість царської Росії, СРСР і Російської Федерації! Без цього важко захистити суверенітет молодих демократій, інгібованих культур, їхніх національних середовищ як запорук духовного відродження націй, зберегти їхню ідентичність і розвиток розмаїття світу. Соціогуманістична парадигма скерована проти зодноріднення світу, приміром, воєнного «декомпозиціонування» чи мирного «одонеччування» України. Її мета – зміцнення єдності світу через сталий розвиток його розмаїття [4].

Метушливий світ у щоденній суєті не почув імперативи створення та удосконалення нової соціогуманістичної парадигми міжнародних взаємин навіть з трибуни ООН. Але чому ні Україна, ні Польща, ні ще недавно німецькомовна Чехія не застановилися над правдою і аксіологією ініціатив Папи? Адже мова, культура, традиції, інформація є суспільною цінністю, надбанням і основною ознакою нації, її спілкування та збереження ідентичності; рівно ж – феномен загальноцивілізаційний, що служить розвитку розмаїття культур інших народів і народностей. Ця рефлексія віддавна притаманна сузір'ю великих соціогуманістів минулого і сьогодення, серед яких Вацлав Гавел, що, продовжуючи традицію Масарика, закликав поважати «силу безсилах». Саме Томаш Масарик говорив: я – чех, тому мушу мати чеську культурну програму, національну ідею. Право націй захищати свої ідеї чітко висловив наш Пророк Шевченко у зверненні до уярмлених Росією народів Кавказу: «Борітеся – поборете!». Коли узагальнити ці погляди, то, препаруючи їх до українських реалій, можна зазначити, як це зробив Понтифік під час пастирського візиту до Києва, згадавши Володимира Мономаха: Не дайте сильним світу цього запропастити людину. Хіба наше керівництво має національні програми, проводить соціогуманістичну політику, відповідні реформи, які б якісно змінили систему цінностей, щоб не запропастити ні людину, ні Україну? Адже далі занепадаємо як нація за всіма її основними ознаками, передусім за мовою, традиціями батьків, слухаючи Донбас. А

хто чує Україну в її ексклюзивно екзистенційній потребі позбутися антиукраїнської семіотики? Попри те, завдання значно ширше: не втратити національну totoжність в системі розвитку світового різноманіття, зберегтися як самодостатня нація.

Анексія Криму, ескалація воєнних дій на сході України показали, що, окрім військового опору українців російському агресорові, проведення десовєтизації культурного простору, потрібна соціогуманізація міжнародних відносин, надання їм широкої юрисдикції, євроатлантичного військової захисної потуги, економічної допомоги і правового міжнародного контролю. Лише так можна відвернути глобальну катастрофу, локалізувати злочинну зухвалість сильних світу цього та силою права і правди комплексно забезпечити кожному народові, кожній людині рівний доступ до ресурсів, можливостей розвитку і збереження своєї національної totoжності на її землі. Агресія Росії проти України підтверджує, що соціогуманізм потрібен міжнародному судочинству над звірствами як терористів, сепаратистів, так й їхніх хазяїв – ідеологічних натхненників кровопролиття. Чому Україна має відбудувати Донбас, знищений найманцями, Росією? Чи допоможе українцям план Маршала-2 створити національну державу, якщо через брехню російських ЗМІ, платних політтехнологів і служивих «батюшек» одержавленої церкви, – люди Донбасу опинилися під зомбуванням ідеології потужного «русского мира»? Чому зараз в українському селі – колісці нашої культури, домінує ця одержавлена церква?

Ми – свідки кровопролиття на сході України – не лише за базові людиноцентричні європейські цінності: людську гідність, свободу, демократію, верховенство закону, толерантність тощо. Українство незахищене і від зовнішньої агресії сусіда, і від внутрішнього рудименту т. з. радянської людини, сформованої агресором, який є джерелом державного тероризму. Україна змушена боротися за двовалентний захист людини і нації, їхню соборну єдність і державну суб'єктність, суверенітет й ідентичність, за історичну та сьогодишню правду, за не тільки український культурно-інформаційний, а і територіальний простір, ресурси, зрештою, за своє буття – як вільний народ, за тяглість його розвитку в рідній, за Митрополитом А. Шептицьким, хаті. За таких умов модернізується не лише економіка, а трансформуються цінності, нових смислів набувають знання, культура, свідомість, їхні ролєві функції в генеруванні нових ідей, в безперервності поступу. Без дєрадянїзації радянської і не створення соборної, за Франком, цілої української свідомої людини, без розуміння смислів нової соціогуманістичної концепції міжнародних взаємин, годі світоглядно впровадити українську національну ідею (УНІ), якщо навіть за неї загинуть мільйони. Чи світ допоможе реінтегрувати суверенну Україну: соборну, українську, гідну людини, нації та людства державу (СУГ) в широкому ідеологічно-стратегічному статусі комплексних складових сучасної УНІ? Це засадниче питання нашого майбуття! І позитивна відповідь на нього в тому, чи УНІ, як предмет суспільних та індивідуальних цінностей українства, буде захищеною, а національна держава, як мета і засіб її досягнення, стануть домінантою, стратегією нашого державотворення. Тоді, власне, Українська Ідея та її складові СУГ трансформуються у цінності народу і, найголовніше, їхній реалізації не заважатимуть самозвані «браття», мета яких – аншлюс, захоплення чужих земель і хат; водночас піар цього нібито не загарбання, а «собирання нашенского» та відновлення «справедливості».

У контексті державотворення та втілення УНІ актуалізується питання: що робити, аби світ зрозумів олжу цих міфів, бо насправді укорінитися цінностям УНІ

в Україні не давала і не дає досі російська нацменшина. Хоча вона меншина, але найбільша і перманентно розширюється, маючи військову підтримку ззовні. Адже, починаючи з 1654 року, московити почали прибувати у воєнному обозі, захоплювати нові землі, нищити генофонд нації, будувати Новоросію. Прибулі самовільно поселилися в опустілі квартири, розстрілявши перед тим національну еліту, повивозили до Сибіру подвижників УНІ, а сьогодні не дають титульному народові імплементувати європейські цінності та світоглядні націо-державоцентричні ідеї. А без них важко виховувати патріотизм молодих, соціалізувати вимушених переселенців АТО, допомогти рекультивувати Луганськ із вугільної копанки місцевих олігархів, а Донецьк – із «всесоюзної кочегарки», – в міста Нової України. Нелегко адаптувати і учасників АТО до цивільного життя, виховувати покалічених «дітей війни», що її розпочав Путін. Адже Україна, окрім «дітей війни» Гітлера-Сталіна, поповнилася новими поколіннями, хоронить полеглих патріотів, убитих російськими найманцями. Загиблих за Україну (парадокс!) відспівує церква Московського патріархату, а Путін після 70 років з часу закінчення Другої світової, на вітвар перемоги якої поклали життя біля восьми мільйонів українців, цинічно-монополює заявляє, що Росія перемогла б і без них. Отже, чи без духовно-морального заслону соціогуманізму світу, без інформаційно-психологічної опірності українців «братерству» Росії, без УНІ як цінності та боротьби за неї, чи маємо шанс захиститися самим «європейським валом» Яценюка?! Паче того, за умов, коли світ цікавить не захист українців, упослідження нашої мови, наша толерантність, ставлення до різних релігій, регіональних мов, псевдоксенофобія! Ще один парадокс: маємо дивний інтерес до рис нації, які їй внутрішньо не притаманні, навпаки, вона найбільше страждає саме від їх надлишку в зовнішньому оточенні.

Інтелігенція Росії та України разом з бізнесом, святі отці церков – канонічних і неканонічних – вкупі з громадськістю хоча зараз мали б об'єднатися та взяти частини відповідальності на себе, особливо щодо брехливих зловживань надуманого мовного «притеснення». Нам необхідно позбутися табу на єдину державну ідеологію на користь важливості духовно-інформаційної складової сучасної зброї, конечної нагальності нової соціогуманістичної парадигми буття української нації. Лише Україна – для себе і світу – може донести ці нові смисли. І тільки вони допоможуть очистити від нашарувань т. зв. радянського соцреалізму поняття «радянської людини», відмити заяложене слово «гуманний» (гуманітарний), і, врешті, допомогти усвідомити парадигмальний масштаб поняття «соціогуманістичний» як власний новотвір, що має не лише український, а і загальнолюдський вимір. Не все людське – людяне. Якщо поняття «соціальне» означає людське, суспільне, а «гуманне» – людяне, то їхній синтез, власне, складе «соціогуманістичне» як нову якість емерджентності (окрім структури і функцій) суспільних систем. Пора в людському будити людяність, мораль, духовність як духовний прояв інтелектуалізації, елітаризації та добротності. Лише якісні зміни людини, трансформація інституцій спільноти (нації) можуть пришвидшити прориви на світові цивілізаційні простори [5].

Водночас такі прориви інтенсифікують внутрішні трансформації, якщо несуть світові низку розумних принципів загальнолюдського масштабу. Тобто враховують, по-перше, основоположне Франкове застереження: все, що розглядається «поза рамами нації», – фарисейство, далеке від соціогуманізму. По-друге, вимагають від конвергенції людяності бути наскрізною, тобто такою, що комплексно охоплює усі

рівні соціальних систем «сім'я-грумада-нація-людство», не девальвує основу цього ланцюжка – людину та її людяність. Людяність не має ні центра, ні регіонів, її формують моральні достоїнства людини, що пересікають серце і душу. Геніальне, духовно-інтелектуальне через дифузію інформації регіональним також не буває. Регіоналізація в Україні – це давно підкинута ззовні міна прихованої федералізації, яка уможливує спекулювання на чиннику децентралізації, розхитуючи цілісність, унітарність та соборність країни. Україна територіально не є гетерогенною, а регіональні відмінності зумовлені нищенням її державності та автентичності. Якщо справді в центрі захисту людина, то пріоритетом для децентралізації стають не регіони, а територіальні громади і людина в площині україноцентричних і загальнолюдських цінностей. Без посилення ролі та об'єднання громад, консолідації нації, без піднесення патріотичності, надання реформам соціогуманістичних засад, не досягнути ефекту від місцевого самоврядування, так потрібного для творення національної держави, громадянської (політичної) нації, збереження місцевих говірок, специфік, традицій тощо.

І, третє. Чинному урядові конче пора усвідомити, що олігархія повинна, як це ведеться у світі, працювати на стратегічні складові УНІ (соборність, українськість, гідність) і першою нести основний тягар сьогоденної війни. А виходить, що з боку великого капіталу, який в Україні за суттю є інтернаціональним, не докладається достатньо державотворчих ні його, ні урядових зусиль, аби стати національним. Рівно ж – мало робиться, аби привити стратегічні складові національної ідеї, європейські цінності і патріотичні доміанти суспільному загалу, не пригнічувати малих і середніх підприємців, аби великому бізнесу забути корупцію, офшори та навчитися, нарешті, працювати відповідно до законів і цивілізованих правил гри. Згадані складові УНІ – це соціогуманістичні непроминальні цінності, які для українців є (чи мають бути) основою аксіології об'єднання, а не поділу людей на гатунки, східняків і західняків з причин різного розуміння ними семантики і семіотики державотворення. Єдине розуміння історії минулого, єдиний вектор синергійних дій сьогодення і спільне бачення майбутнього держави – три чинники втілення трьох складових СУГ, де соборність та українськість – національні завдання, а гідність – зовнішній репер показу відповідності домашніх здобутків міжнародній системі рівнів життя, досягнутих цивілізованим світом. Аксіологічними національними і загальнолюдськими критеріями слід керуватися при визначенні понять (величин) ресурсу та потенціалу, середовища і простору на кожному із рівнів «сім'я-грумада-нація-людство», особливо депресивних громад (районів, регіонів), а також при проектуванні синергійності діянь України, дотримання принципу субсидіарності, виборі векторів розвитку, інтеграції, транскордонних зв'язків, внутрішньої децентралізації управління, демократії, соціальної справедливості тощо.

Таким чином, керуючись концепцією соціогуманізму як матрицею світоглядно-фундаментальних ідей новітньої доби, швидше викристалізуємо та чітко розведемо смисли: а) секонд-хендівської допомоги, тобто т. зв. «гуманітарки» для бідних і обездолених, яка переважно функціонує на громадських засадах і дій волонтерів; б) гуманітарної політики держави (освіта, наука, медицина тощо), що її проводить чинний уряд України; в) піар гуманітарних конвоїв, коридорів агресора для підтримки його найманців, сепаратистів та їхніх адептів; г) врешті, зрозуміємо глибинну сутність нових соціогуманістичних засад парадигми бінарного (двовалентного) захисту

та розвитку людини й нації (націй), їхнього майбуття і буття в розмаїтому світі, де шекспірівське «бути» для України – не награне, а архіважливе і доленосне для розвитку корінної нації, справді рівне її життю або смерті. Власне, перестанемо шукати, бо не знайти належне місце соціогуманістичній парадигмі розвитку в прокрустовому ложі чинної дискредитованої гуманітарної політики України та її поняттях, – заялжених більшовицьким соціалізмом. А якомога якісніше трансформуємо українську ідею, системи людино-націоцентричних цінностей в довгострокову стратегію ідеологічного забезпечення розбудови національної держави як соціогуманістичного супроводу її загальноукраїнської і регіональної політики та місцевого самоврядування. Адже досі в «Стратегії-2020» розмитий ідеологічний аспект – як важлива стратегема духовно-інформаційної політики України.

Висновки і напрямки подальших досліджень. Уряд в Україні, його політика повинні бути не проукраїнськими, а українськими, тобто такими, що розбудовують відповідну національну державу як головну спільнотну цінність. І концепт національної ідеї, безпеки і оборони країни повинен формуватися ним – зверху до низу. Це вимагає від уряду як стратегічного менеджера державотворення відповідних націо-державоцентричних цінностей та ідеологічних стратегем як програм дій. Це, своєю чергою, актуалізує заснування соборного інформаційного кластеру українськості для комплексного забезпечення національної семантики ідеологічного супроводу державотворчих процесів, аксіології вибору вектора вільної інтеграції України у вільне світове товариство та впровадження української семіотики на власній землі та в просторі. Такий кластер – це гармонійна суспільна система з певними складовими УНІ, набором їх якісних ознак (соборність, українськість, гідність), які пов'язані між собою, несуть семантичні, аксіологічні та семіотичні навантаження людино-націоцентричних цінностей та зміцнюють державну незалежність і суб'єктність України. Тоді і лише тоді уряд відповідатиме за ковітальне національного і духовного відродження, де людина і нація інформаційно-психологічно створюють гармонію єдності малої і великої Батьківщин, де глобальне розмаїття світу зберігається завдяки належному захисту національно-локального, осібного, ексклюзивного, де вільно панують сила правди, закон і справедливість, а не постімперське насилля та фальшь пропаганди.

У цьому контексті нещодавнє створення Міністерства інформації, ухвала ВР законів щодо заборони антиукраїнської семіотики, надання ЗМІ української семантики і національного контенту – це лише початки формування всеукраїнського інформаційно-ідеологічного кластеру, який має працювати на комплекс соборності, українськості та гідної державної незалежності України. Шкода, але, головнo, в цьому відповідь: чи можлива нині незалежність країн, окрім Китаю, на межі з Росією? Чи можлива між ними маленька держава, на кшталт, Андорри? Адже сучасна система безпеки ООН лише в комплексі, враховуючи сили соціогуманізму, його відповідного воєнно-політичного і правового забезпечення, може гарантувати повноцінний, а не паліативний захист людини і націям, незалежно від їхньої чисельності, місця знаходження тощо. Звідси – основна місія соціогуманізму: не залишити ослаблені народи відсталими на задвірках соціального прогресу, затиснутими в економічні, інформаційні лещата сильних світу цього, а зберегти середовищеспроможність усіх для сталого духовного відродження та розвитку в світовому розмаїтті. Лише так можна зрозуміти, а зрозумівши, зупинити давню імперську захланність Росії,

зловмисну сутність її сьогоденної анексії частин українських земель як постімперське покарання за аксіологію вибору євроінтеграційного шляху до цивілізованих вершин людства, зміцнення своєї державної суб'єктності, самостійності та уникнення постімперської асиміляції.

З огляду на це, є нагальною потреба надати міжнародний резонанс соціогуманістичній парадигмі як матриці нової світової ідеології захисту людини і нації, аби голос правди був почутий, щоб світ, нарешті, усвідомив імперську аморальність ідеологем загарбницької Росії, задумавшись над навмисне залишені нею в Криму чи на сході України царсько-радянські анклав антиукраїнської ненависті, які нині знову спричинили кров автохтонів. Нам треба з'ясувати для себе і світу: чи ідеологія як соціальна наука є гуманною за природою, чи її нові соціогуманістичні смисли можна реалізовувати в рамках сучасної дискредитованої гуманітарної політики, гумконвоїв, псевдореферендумів тощо? Як ці смисли донести світові? Очевидно, насамперед Рада Безпеки ООН має строго розрізняти духовно-моральний, інформаційний аспекти захисту ослаблених корінних націй: чи це їхні національно-визвольні намагання, чи це агресивно-загарбницькі війни сильнішого задля покарання непокірних. В іншому разі ситуація буде знову схожою з брехливою пропагандою, коли т. з. організовані Росією конвої, які насправді постачають її найманцям в Україну, нехтуючи всі міжнародні правила та інституції, зброю і провізію, – представляються в світі російською пропагандою, як вже згадувалося, – гуманітарними (?). Так виходить, бо світ, на відміну від поляків чи народів Балтики, бачить, як писав Шевченко, москаля здаля. А який він зблизька, ніхто не знає, бо не питає ні у Шевченка, Франка, Хвильового, Симоненка, ні в батуричів і крутян, ні холодноярівців, ні в мільйонів убієнних Голодомором селян чи розстріляних в кагебістських тюрмах упівців, ні в чорнобильців, ні у грузин, дітей збитого російськими найманцями літака, ні в захисників Луганського аеропорту, мирних мешканців Мелітополя, врешті – у «дітей війни» від Путіна.

Таким чином, незважаючи на війну, потреби фронту, не відкидаймо комплексні дослідження економістів, політологів, юристів теоретико-методологічних основ формування в Україні нової політики, яка б ґрунтувалася на універсальності соціогуманістичної парадигми паритетного захисту індивідуальних прав людини і колективних прав нації, не виносила б на маргінес ні історію, ні подвижників УНІ, ні її сучасну реалізацію як споконвічну мрію корінного народу, що дав назву національній державі в центрі Європи. Рівно ж – інформувала світ, що і в третьому тисячолітті українці вмирають за право вільно жити на своїй Батьківщині, за національну ідею як програму суверенних дій. Однак, йдеться не лише про Україну, мова про боротьбу за нашу і світову свободу, за загальнолюдські вартості. Окрім непоправних жертв людських життів українців, є втрати культурно-інтелектуальних, духовно-інформаційних цінностей, що мають екзистенційне значення для всього цивілізованого світу. І світ повинен проїнятися тим, що ідея державотворення в Україні будується не на анексії чужих земель, не на їх імперському «собіранні», а на гармонії соціогуманістичної парадигми буття, що дозволяє кожній людині, її нації самоусвідомити свою місію на своїй землі: стати реальним її господарем, мирно співжити зі всім вільним світом, творити добро, не відбираючи його силою в інших, бути творчим суб'єктом, а не об'єктом насилля.

Отже, вже на початках викладу соціогуманістичного концепту безпеки видно, що вкрай потрібні системні дослідження, і лише світові та під орудою духовно-моральних інтелектуалів. Тільки за умов комплексного підходу до європейських людиноцентричних і націоцентричних цінностей можливе оновлення наявної ООНівської системи безпеки, в якій б далі сильні світу сього не грали м'язами. Це великий і небезпечний ризик, бо в будь-який момент може порушитися нестійка рівновага сил і призвести до світової катастрофи. Ще раз вдамся до фултонської промови, в якій автор 70 років тому, маючи велику надію на створення ООН як Храму Миру, пророоче попереджував: «Ми не можемо дозволити собі – наскільки це в наших силах, діяти з позицій малої переваги, яка вводить у спокусу зайнятися випробуванням сил» [1]. Аби не було спокус сильних світу сього демонструвати силу перед безсилими, грати спеціально натренованими біцепсами, що більше, атомними, конче потрібна нова концепція світової безпеки, вагоміша, аніж випробування сил в дезінформації та шантажі світу ракетами з атомними головками, які, мовляв, з Криму легко досягають Румунії, Польщі чи іншої країни НАТО.

Справді, інформуймо світ про те, що чинимо, і робимо те, що проповідуємо в Храмі Миру, не наслідуючи п. Чуркіна – репрезентанта Росії в Раді Безпеки ООН, якому, шкода, лише представник США постійно нагадує з трибуни Храму про неприпустимість вселенської брехні, цинічного приниження України та героїзму її невинно убієнних захисників. Ці перепалки актуалізують потребу соціогуманістичного прочитання емерджентності безпекових структур і функцій ООН, які мають орієнтуватися на забезпечення миру в світі. Неможливий справедливий мир без нагального удосконалення якісних характеристик систем, які через ціннісні розбіжності не в стані його забезпечити, з одного боку. З іншого, – без сепарування та врахування тих пропозицій, що їх генерує одухотворений інтелект, а не імперсько-мамонна захланність. Саме увага до емерджентності структур і функцій в світових інституціях орієнтуватиме на опрацювання справедливих критеріїв досягнення миру, врешті, на адекватні пошуки єдності світу в розмаїтті розвитку, а не на зодноріднююче збіднення його сильними силою насилля над безсилими.

Кожен (і не тільки українець), що міг щось ноосферного привнести в Храм Миру, протиставивши його нахабству новітнього неофюрерства, і не зробив, сам позбавив себе не лише вдячності, гідності та презумпції невинності, а і в майбутньому – прощення. Він не тільки не шукає дороги до Храму, а й уникає очей героїв Небесної Сотні, що загинули на Майдані Гідності; не розуміє аксіологію української соборності в системі складових УНІ, за яку нині жертвують життям її подвижники. Робимо все, аби такі сотні не ставали українськими Тисячами, а відтак – Мільйонами Третьої планетарної трагедії вбитих лише тому, що людство черговий раз не почуло заклики моральних авторитетів світу, злегковажило соціогуманістичними ідеалами розвитку. Невже не християнський мир між братами, а імперську ворожість православно-канонічних великоросів (нових *Übermenschen*), реанімовану, збуджену чи нав'язану їхнім неофюрером спеціально для воєнного реваншу, який має велику імовірність набути руйнівної сили світової пожежі, що її знову потужно розпалюють «московські борці за мир у всьому світі», – залишимо в спадок прийдешнім?! Невже великі амбіції кремлівських карликів переростуть у світову бойню? Віриться все-таки в інше, а саме: істинні Знання, правдива Інформація, одухотворений Розум та Інтелект у великій Любові сформуєть, об'єднають та гармонізують Цінності людини,

громади і нації на славу Богу та розвиток України й Людства! Думаймо глобально, діймо активно, творчо та результативно в ім'я добра і правди – особно, громадою і нацією назагал. Думаймо разом зі світом інсайдерських інноваційно-інтелектуальних ідей та духовно-моральних загальнолюдських цінностей, а не з продуцентами «дез» – шовіністами захланно-агресивних світів на кшталт державно-церковного «русского мира»!

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Документи та матеріали з історії міжнародних відносин періоду холодної війни / Укл.: О. І. Сич, А. В. Мінаєв. – Чернівці: Рута, 2008. – 48 с.
2. Вовканич С. Й. Ідеологічні засади державотворення в системі стратегізації регіональної політики, національної економіки та безпеки держави. Регіональна економіка. Львів, 2014, – №4. – С. 7-24.
3. Іван Патер. Українська земля в планах Центральних держав і Антанти напередодні Першої світової війни. Новітня доба. Львів, 2013. – Вип. 1. – С. 19-41.
4. Степан Вовканич. Україні потрібна нова парадигма буття нації та людини. Новітня доба. Львів, 2013. – Вип. 1. – С. 149-165.
5. Степан Вовканич. Суспільні трансформації в умовах глобалізації: соціогуманістичні імперативи, неекономічні чинники та євроінтеграційні пріоритети. Народознавчі зошити. Львів, 2014. – №2 (116). – С. 201-220.

NATIONAL AND INTERNATIONAL SAFETY OF NEW TIME: SOCIOHUMANIC CONCEPT

Stepan Vovkanych

*Ivan Franko National University of Lviv
Generala Chuprynky str. 49, Lviv, 79044, Ukraine
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

It is accented, that proposed by Ukraine and supported by international society the sociohumanic paradigm of international relations will help to protect Ukraine. It must be based not on chauvinistic force of might of this world, but on force of individual human rights and community rights for every nation, on harmony and increase of the humanity of humancentric and nationcentric values of civilization, on achievements of force of reason in the search of ways of community development, social justice and true of cognition. At the same time, being the paradigm of new time, it must accumulate semantic, axiological and semiotic abandoning the Ukrainian national idea (UNI) as complex dominant of current and long-term strategy of development of the state system of Ukraine, strengthening of it subjectivity and maintainances of national identity.

Key words: hybrid war, defence of informational and territorial space, annexation, ideological bases of state building.